

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Martina Piovartsyho a sudcov JUDr. Pavla Farkaša a JUDr. Petra Szaba, na neverejnom zasadnutí konanom dňa 24. júna 2015 v Bratislave, v trestnej veci odsúdeného **T. P.**, pre trestný čin vraždy spolupáchateľstvom podľa § 9 ods. 2, § 219 ods. 1, ods. 2 písm. a/, písm. b/, písm. e/, písm. f/ Trestného zákona č. 140/1961 Zb. účinného v čase spáchania skutkov a iné, **o sťažnosti odsúdeného** proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 10. marca 2015, sp. zn. 3 Ntok 3/2014, takto

r o z h o d o l :

Podľa § 193 ods. 1 písm. c/ Tr. por. sťažnosť odsúdeného T. P. **sa z a m i e t a.**

O d ô v o d n e n i e :

Napadnutým uznesením krajský súd podľa § 399 ods. 2 Tr. por. zamietol návrh odsúdeného T. P. na povolenie obnovy konania vo veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 1 T 62/1992, ktorá skončila odsudzujúcim rozsudkom z 2. februára 1993 v spojení s rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 4. marca 1994, sp. zn. 1 To 37/1993, z dôvodu, že nezistil podmienky obnovy konania podľa § 394 Tr. por.

Proti tomuto uzneseniu hneď po jeho vyhlásení na verejnom zasadnutí podal odsúdený sťažnosť. Túto dodatočne prostredníctvom obhajcu písomne odôvodnil tým, že súd zamietol jeho návrhy na vykonanie dôkazov, ktoré by mohli v jeho prospech objasniť okolnosti spáchaných skutkov neobjasnené v pôvodnom konaní, a tiež s poukazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2012, PL. ÚS 106/2011, ktorý je podľa jeho názoru aplikovateľný i na posudzovanú vec. Pri ukladaní trestu súd v jeho prípade použil ustanovenie § 42 ods. 1 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. účinného v čase spáchania skutkov (ďalej aj „Tr. zák.“), ktoré bolo takmer v identickej podobe poňaté do súčasného Trestného

zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon č. 300/2005 Z. z.“) a obsahovalo prvky asperačnej zásady vyhlásenej za nesúladnú s ústavou. Vzhľadom na uvedené skutočnosti navrhol, aby najvyšší súd napadnuté rozhodnutie ako nezákonné zrušil a obnovu konania povolil.

Rovnopis odôvodnenia sťažnosti odsúdeného bol doručený na vyjadrenie prokurátorovi.

Prokurátor Krajskej prokuratúry v Bratislave vo svojom písomnom vyjadrení k sťažnosti uviedol, že napadnuté rozhodnutie je zákonné, dôvodné a je dostatočne podrobne odôvodnené, preto navrhol sťažnosť odsúdeného v zmysle § 193 ods. 1 písm. c/ Tr. por. zamietnuť.

Najvyšší súd ako súd nadriadený (§ 192 a nasl. Tr. por.), po preskúmaní veci zistil, že sťažnosť proti napadnutému rozhodnutiu je prípustná (§ 402 ods. 3 Tr. por.), bola podaná oprávnenou osobou (§ 186 ods. 1 Tr. por.), v zákonom stanovenej lehote a na zákonom určenom mieste (§ 187 ods. 1 Tr. por.).

Na podklade podanej sťažnosti najvyšší súd v zmysle § 192 ods. 1 Tr. por. preskúmal správnosť výroku napadnutého uznesenia a konanie, ktoré mu predchádzalo, a zistil, že sťažnosť odsúdeného nie je dôvodná.

Odsúdený T. P. bol v pôvodnom konaní rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 2. februára 1993, sp. zn. 1 T 62/1992, v spojení s rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 4. marca 1994, sp. zn. 1 To 37/1993, uznaný za vinného zo spáchania:

- sčasti dokonaného, sčasti nedokonaného vo forme pokusu podľa § 8 ods. 1 Tr. zák., sčasti spolupáchateľstvom podľa § 9 ods. 2 a sčasti samostatne trestného činu vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. a/, b/, e/, f/ Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. v bodoch 1a/, 1d/ a 1f/,
- trestného činu vzbury väzňov podľa § 172 ods. 1, ods. 2 Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. v bodoch 1a/ až 1f/,

- trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2 k § 171 ods. 2 písm. b/ Tr. zák. v bodoch 1a/ až 1f/,
- trestného činu útoku na verejného činiteľa spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2 k § 155 ods. 1 písm. a/, ods. 2 písm. a/ Tr. zák. v bodoch 1b/, 1c a 4/ a v bode 1c/ aj podľa § 155 ods. 1 písm. a/, ods. 2 písm. a/, b/ Tr. zák.
- trestného činu lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a/ Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. v bodoch 1c/, 2/, 3/ a 5/,
- trestného činu vydierania podľa § 235 ods. 1, ods. 2 písm. a/ Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. v bode 1c/,
- trestného činu brania rukojemníka podľa § 234a ods. 1, ods. 2 písm. a/ Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečný recidivista podľa § 41 ods. 1 Tr. zák. v bode 1e/,
- trestného činu nedovoleného ozbrojovania podľa § 185 ods. 2 písm. a/, písm. b/, ods. 3 písm. a/ Tr. zák. v bode 1e/,
- trestného činu obmedzovania osobnej slobody spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2 k § 231 ods. 1, ods. 2 Tr. zák. v bode 6/,

na tom skutkovom základe, ako je uvedený v pôvodnom rozsudku.

Za to bol odsúdenému podľa § 219 ods. 2 Tr. zák. s použitím § 35 ods. 1, § 42 ods. 1, § 29 ods. 3 Tr. zák. uložený úhrnný trest odňatia slobody na doživotie.

Podľa § 39a ods. 2 písm. c/ Tr. zák. bol pre výkon trestu odňatia slobody zaradený do III. nápravno-výchovnej skupiny.

Podľa § 394 ods. 1 Tr. por. obnova konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozsudkom alebo právoplatným trestným rozkazom, sa povolí, ak vyjdú najavo skutočnosti

alebo dôkazy súdu skôr neznáme, ktoré by mohli samy osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi už skôr známymi odôvodniť iné rozhodnutie o vine, alebo vzhľadom na ktoré by pôvodne uložený trest bol v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo uložený druh trestu by bol v zrejmom rozpore s účelom trestu, alebo vzhľadom na ktoré upustenie od potrestania alebo upustenie od uloženia súhrnného trestu by bolo v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo by bolo v zrejmom rozpore s účelom trestu.

Pri posudzovaní, či sú splnené podmienky pre povolenie obnovy konania v zmysle § 394 ods. 1 Tr. por., súd rozhodujúci o návrhu postupuje v dvoch na seba nadväzujúcich etapách: v prvom rade hodnotí návrh na obnovu konania z hľadiska, či sú v ňom uvádzané také skutočnosti alebo dôkazy, ktoré neboli skôr, teda v pôvodnom konaní alebo v konaní o predchádzajúcich návrhoch na povolenie obnovy konania, súdu známe. Skutočnosťou súdu skôr neznámou sa pritom rozumie objektívne existujúci jav, ktorý nie je v tej istej veci dôkazom, ale ktorý môže mať vplyv na zistenie skutkového stavu veci v zmysle § 2 ods. 10 Tr. por., alebo rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva konštatujúce porušenie základných ľudských práv alebo slobôd obvineného bez možnosti nápravy jeho negatívnych dôsledkov (§ 394 ods. 4 Tr. por.). Novým dôkazom je dôkaz, ktorý nebol zahrnutý do pôvodného konania, t.j. nebol v konaní vôbec uplatnený alebo vykonaný, prípadne ak takýto dôkaz bol síce v pôvodnom konaní vykonaný, avšak po právoplatnosti rozhodnutia nadobudol nový obsah (R 72/1980). Po zistení, že o takéto skutočnosti alebo dôkazy ide, prichádza do úvahy hodnotenie súdu v tom smere, či by tieto mohli samy osebe alebo v spojení so skutočnosťami alebo dôkazmi skôr známymi viesť k inému procesnému výsledku, ako je pôvodný právoplatný rozsudok (druhá etapa). Až v prípade, že sú kumulatívne splnené obe uvedené podmienky, súd môže obnovu konania v zmysle citovaného ustanovenia povoliť, v opačnom prípade návrh na obnovu konania zamietne pre nesplnenie zákonných predpokladov. Dôvodom obnovy konania podľa § 394 ods. 1 Tr. por. teda nemôže byť každá nová skutočnosť alebo nový dôkaz, o ktorých sa súd dozvie, ale len tie kvalifikované, teda také, ktoré sú spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie o vine a treste, pričom toto posúdenie je výlučne úlohou rozhodujúceho súdu. Samotné tvrdenie osoby, ktorá podala návrh na povolenie obnovy konania, nie je pre takéto zásadné rozhodnutie postačujúce a súd ani nie je povinný vydať rozhodnutie v súlade s jeho právnymi názormi (I. ÚS 50/04) alebo hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04).

V posudzovanej veci prvostupňový súd správne postupoval, keď po dokazovaní na verejnom zasadnutí zistil, že nie sú splnené zákonné podmienky na povolenie obnovy konania.

V odôvodnení svojho rozhodnutia sa súd prvého stupňa podrobne zaoberal dôkazmi, vykonanie ktorých navrhol odsúdený, tieto vyhodnotil v intenciách § 394 ods. 1 Tr. por. a dospel k zákonnému záveru, že navrhované dôkazy nemôžu same osebe ani v spojení s už doteraz vykonanými dôkazmi v pôvodnom konaní viesť k inému záveru o vine a treste než v právoplatnom rozsudku, proti ktorému obnova konania smeruje. Vzhľadom na podrobné odôvodnenie tohto záveru sťažnostný súd si tento pre jeho správnosť a zákonnosť v celom rozsahu osvojuje a naň odkazuje. Zároveň dodáva, že účelom obnovy konania nie je revízia pôvodného konania čo do verifikácie a prehodnocovania už vykonaných (a obsahovo nezmenených) dôkazov či skutočností, na základe ktorých bol ustálený skutkový stav súdom v pôvodnom konaní, ani preskúmavanie vecnej správnosti rozhodnutia (R 6/1997), či zákonnosť postupu súdu vo vzťahu k obhajobe (R 35/1988). Účelom obnovy konania ako mimoriadneho opravného prostriedku, pre ktorý zákon taxatívne (t.j. konečným výpočtom) stanovuje dôvody charakteristické svojou rigoróznosťou kvôli ich možnému zásahu do stability a nezmeniteľnosti právoplatného rozhodnutia, je odstrániť nedostatky skutkového charakteru spočívajúce najmä v neúplnosti zhromaždených skutočností a dôkazov, na ktorých je právoplatné rozhodnutie postavené.

Sťažnostný súd (rovnako ako súd prvého stupňa) dospel k záveru, že ani jeden z dôkazov či skutočností uvádzaných odsúdeným nedosahuje takú intenzitu závažnosti, aby bol súci ovplyvniť rozhodnutie súdu prvého stupňa v podstatných bodoch, ergo založiť dôvod obnovy konania. Odsúdený svoju argumentáciu k obnove konania zakladá na skutočnostiach okrajových, nemajúcich dosah na posúdenie jednoznačne preukázanej viny ani výšky trestu, ktorý bol v jeho prípade výnimočný (§ 29 ods. 3 Tr. zák.). Z uvedených dôvodov bol teda správny i postup súdu prvého stupňa na verejnom zasadnutí, ktorým odmietol návrh na vykonanie takýchto dôkazov v zmysle § 272 ods. 3 Tr. por. Námietky odsúdeného v tomto smere preto nie sú opodstatnené.

Najvyšší súd sa ďalej osobitne zaoberal námietkou odsúdeného, že pri ukladaní úhrnného trestu bola v jeho prípade použitá asperačná zásada, ktorá by v zmysle § 41b ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, v kontexte stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. novembra 2013, sp. zn. Tpj 44/2013, mohla byť dôvodom obnovy konania ex lege, t.j. bez skúmania splnenia predpokladov podľa § 394 ods. 1 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. Dospel pritom k záveru, že ani tento dôvod obnovy konania nie je daný.

Asperačná zásada ako tzv. sprísňujúca, zostrujúca zásada (z lat. aspero, asperare – sprísniť, zostriť) sa na území Slovenska začala používať už v rámci Uhorského trestného zákonníka o zločinoch a prečinoch (zákonný článok V/1878), ktorý po vzniku Československej republiky prešiel do jej právneho poriadku tzv. recepciou normou. Od počiatku táto zásada bola chápaná ako spôsob potrestania páchatel'a pri spáchaní viacerých trestných činov v súbehu a neriešila recidívu, ktorá zo svojej podstaty bola vždy považovaná za závažnejší spôsob páchania trestnej činnosti a bola posudzovaná osobitne. Určitú výnimku v tomto smere priniesol až Trestný zákon č. 140/1961 Zb. s účinnosťou od 1. januára 1962, ktorý v snahe prísnejšie trestať recidivistov (najmä tzv. obzvlášť závažných, ktorý pojem bol vymedzený legálnou definíciou) zaviedol určité (obmedzené) zostrujúce prvky pri ukladaní trestov (§ 42 ods. 1 Tr. zák.), pričom asperačná zásada ako taká (teda vo vzťahu k ukladaniu úhrnného či súhrnného trestu pri súbehu trestných činov) v tomto čase neexistovala.

V podobe, v akej bola Ústavným súdom Slovenskej republiky označená za nesúladnú s Ústavou Slovenskej republiky (nález z 28. novembra 2012, sp. zn. PL. US 106/2011, ďalej len „nález“), bola na území Slovenskej republiky táto zásada zavedená až zákonom č. 171/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 171/2003 Z. z.“). Uvedenou novelou sa do § 35 ods. 2 Tr. zák. zaviedlo pravidlo zvyšovania hornej hranice pri ukladaní úhrnného trestu odňatia slobody za dva alebo viac úmyselných trestných činov spáchaných dvoma alebo viacerými skutkami a prvýkrát sa súčasťou asperačnej zásady stalo aj určenie ďalšieho postupu súdu pri rozhodovaní o konkrétnej výške trestu čo do jeho dolnej hranice („...súd uloží páchatel'ovi trest v hornej polovici takto určenej trestnej sadzby

odňatia slobody“). V dôvodovej správe k zákonu č. 171/2003 Z. z. vo vzťahu k zavedeniu asperačnej zásady sa uvádza, že cieľom novely bolo okrem iného sprísniť trestov a možnosť súdu v prípade reálnej konkurencie úmyselných trestných činov zvýšiť hornú hranicu trestnej sadzby, pretože dovtedajšia úprava umožňovala vznik situácií, kedy „páchateľ, ktorý spáchal vo viacčinnom súbahu X trestných činov, ktoré už odôvodňujú trest na hornej hranici sadzby najťažšieho trestného činu, môže páchať ďalšie rovnaké alebo menej závažné delikty už de facto beztrestne“. Účelom zavedenia asperačnej zásady teda bolo prísnejšie trestanie súbehu trestných činov, nie recidívy.

Prístup k trestaniu viacčinného súbehu zavedený zákonom č. 171/2003 Z. z. bol prevzatý do Trestného zákona č. 300/2005 Z. z., ktorý v súvislosti so zavedením bipartície trestných činov ešte spresnil, že z dvoch alebo viacerých zbiehajúcich sa úmyselných trestných činov musí byť aspoň jeden zločinom. Za splnenia tejto podmienky sa zvyšovala horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody trestného činu z nich najprísnejšie trestného za súčasného zvýšenia dolnej hranice nad jednu polovicu. Osobitné ustanovenia o obzvlášť závažných recidivistoch z Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. boli vypustené a v rámci trestania recidívy bola okrem iného zavedená zásada „trikrát a dost“ (§ 47 ods. 2).

Ku skutkom, ktoré boli vo veci odsúdeného predmetom konania pred Krajským súdom v Bratislave, sp. zn. 1 T 62/1992, došlo 23. a 24. novembra 1991, teda za účinnosti Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov, ktorý asperačnú zásadu v takej podobe, v akej bola ústavným súdom označená za nesúladnú s ústavou, nepoznal. Nedošlo teda k jej použitiu pri ukladaní úhrnného trestu v zmysle § 35 ods. 1 Tr. zák. odsúdenému T. P. Ako správne skonštatoval i súd prvého stupňa, trest bol v tomto prípade vymeraný odsúdenému podľa ustanovenia § 42 ods. 1 Tr. zák. ako obzvlášť nebezpečnému recidivistovi (teda ako osobe, ktorá znova spáchala obzvlášť závažný úmyselný trestný čin, hoci už bola pre taký alebo iný obzvlášť závažný úmyselný trestný čin potrestaná, pričom táto okolnosť pre svoju závažnosť, najmä vzhľadom na dĺžku času, ktorá uplynula od posledného odsúdenia, podstatne zvýšila stupeň nebezpečnosti trestného činu pre spoločnosť, legálna definícia podľa § 41 ods. 1 Tr. zák.), nie v rámci súbehu, ktorý je predpokladom pre použitie spornej zásady.

V prípade viacčinného súbehu i v prípade recidívy ide o situáciu, keď páchateľ spáchal viacero trestných činov, no základný rozdiel medzi nimi spočíva v tom, že v prípade recidívy

páchateľ spáchal ďalší trestný čin až potom, ako bol súdom právoplatne odsúdený za predchádzajúci trestný čin, teda po tom, ako bol už súdom „varovaný“ pred ďalším nedovoleným správaním odsudzujúcim rozsudkom. Ako už bolo konštatované, a vyplýva to aj z historického vývoja trestania, trestné právo pristupuje k trestaniu recidívy rigoróznejšie, a to práve vzhľadom na existenciu predchádzajúceho varovania a uloženej sankcie za trestný čin vyjadrujúcich spoločenské i morálne odsúdenie páchatelia s cieľom jeho prevýchovy a nápravy, ktoré sa minuli účinkom. Tieto dva inštitúty preto nemožno stotožňovať.

Z uvedeného dôvodu, aj napriek tomu, že ustanovenie § 42 ods. 1 (druhá veta) Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení ku dňu spáchania skutkov používa určité zostrujúce prvky, ktoré sú obsahovo podobné ako tie, ktoré boli v rámci asperačnej zásady vyhlásené za nesúladne, nie je možné v tomto prípade použiť analógiu, resp. extenzívnu interpretáciu v zmysle stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. decembra 2014, sp. zn. Tpj 36/2014. V prospech uvedenej argumentácie svedčí aj skutočnosť, že k predmetnému nálezu ústavného súdu boli pripojené odlišné stanoviská niektorých jeho sudcov zastávajúcich názor, že za nesúladne s ústavou malo byť označené celé napadnuté zákonné ustanovenie § 41 ods. 2 Tr. zák. (teda asperačná zásada vo vzťahu k súbehu ako celok), nie len časť za bodkočiarkou, čo by mohlo mylne vyvolať dojem, že akékoľvek určovanie dolnej hranice trestnej sadzby podobné spornej časti vety za bodkočiarkou musí mať nutne za následok jeho nesúladosť s ústavou.

Sťažnostný súd v tejto súvislosti poukazuje i na ratio decidendi nálezu ústavného súdu, ktoré je založené na neprimeranosti trestania súbehu práve v porovnaní s recidívou, pretože trestanie recidívy bolo po výmene základného trestného kódexu paradoxne menej prísne, čo v náleze skonštatoval aj ústavný súd: „Napadnutá právna úprava však tento prístup bez akéhokoľvek rozumného zdôvodnenia obracia úplne naruby, keďže umožňuje, aby páchatel, ktorý sa dopustil ďalšieho trestného činu skôr, ako bol varovaný odsudzujúcim rozsudkom týkajúcim sa jeho predchádzajúceho trestného činu, bol postihnutý v rámci prísnejšej trestnej sadzby, ako páchatel, ktorý potom, ako už bol odsúdený za úmyselný trestný čin (hoci neprávoplatne), spácha ďalší zločin. Ak by teda páchatel, ktorý spáchal trestné činy v súbehu, bol súdený ako recidivista, boli by mu síce uložené dva tresty, ich celková výmera by však mohla byť nižšia, ako hroziaci úhrnný trest mu uložený na dolnej

hranici (v dôsledku asperačnej zásady) zvýšenej trestnej sadzby“ (bod 9 písm. a/ ods. 4 nálezu). Možno preto uzavrieť, že posudzovanie primeranosti trestania recidívy je osobitná otázka, ktorú v kontexte uvedeného nie je možné riešiť v rámci obnovy konania pri asperačnej zásade.

Na záver je potrebné dodať, že vymeraný trest bol odsúdenému T. P. ukladaný ako výnimočný podľa § 29 ods. 3 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení ku dňu spáchania skutkov. Súd po zvážení všetkých okolností prípadu, keď dospel k záveru, že sú splnené všetky zákonné podmienky, pristúpil k uloženiu trestu odňatia slobody na doživotie, ktorý je v našom právnom poriadku (po zrušení trestu smrti) najprísnejší. K uloženiu trestu s použitím asperačných prvkov ustanovenia § 42 ods. 1 Tr. zák. teda vo vzťahu k odsúdenému T. P. reálne ani nedošlo. Aj z tohto dôvodu preto nebolo možné vziať do úvahy analógiu pri posudzovaní dôvodov na obnovu konania u odsúdeného T. P., keď ústavný súd otázku posudzovania návrhov na obnovu konania ustálil vo svojich nálezoch sp. zn. IV. ÚS 99/2014, IV. ÚS 110/2014, I. ÚS 123/2014, I. ÚS 285/2014 s prihliadnutím na splnenie určitých podmienok, ktoré v tomto prípade s ohľadom na uvedené neboli dané.

V prejednávanej veci preto neexistuje zákonný dôvod na to, aby súd povolil obnovu konania.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosť odsúdeného ako nedôvodnú v zmysle § 193 ods. 1 písm. c/ Tr. por. zamietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu sťažnosť nie je prípustná.

V Bratislave 24. júna 2015

JUDr. Martin P i o v a r t s y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Mgr. Zuzana Vojtelová